קיצור שלחן ערוך — דיני שמחת יום טוב

כְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה לְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת וּלְעַנְּגוֹ, כָּךְ מִצְוָה לְכַבֵּד כָּל יָמִים טוֹבִים וּלְעַנְּגָן, שֶׁנֶּאֱמַר לִקְדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד. וְכָל יָמִים טוֹבִים, נֶאֱמַר בָּהֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ.

אֵיזֶהוּ כִּבּוּד. זֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁמִּצְוָה עַל הָאָדָם לְגַלֵּחַ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לָרֶגֶל כְּשֶׁהוּא מְגֻוָּל. וְכֵן מִצְוָה לִרְחוֹץ בְּחַמִּין וְלָחוֹף רֹאשׁוֹ וְלִטּוֹל צִפָּרְנָיו בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, כְּמוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְכֵן מִצְוָה לָלוּשׁ פַּת בְּבֵיתוֹ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב לִכְבוֹד יוֹם טוֹב כְּמוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְכֵן אָסוּר לֶאֱכוֹל בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה כְּמוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל סְעוּדַת יוֹם טוֹב לְתֵאָבוֹן. וְאִם חָל עֶרֶב יוֹם טוֹב בַּשַּׁבָּת, יֹאכַל סְעוּדָה שְׁלִישִׁית קֹדֶם מִנְחָה קְטַנָּה. וְכֵן הַדִּין בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁהוּא עֶרֶב יוֹם טוֹב שֵׁנִי.

אֵיזֶהוּ עֹנֶג. זֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁחַיָּב לֶאֱכוֹל בְּיוֹם טוֹב בְּכָל יוֹם שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, אַחַת בַּלַּיְלָה וְאַחַת בַּיּוֹם. אֲבָל סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, אֵין נוֹהֲגִין בּוֹ. וְחַיָּב לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן קֹדֶם סְעוּדָה וְיִבְצַע עַל שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת שְׁלֵמוֹת כְּמוֹ בַּשַּׁבָּת. וְיַרְבֶּה בְּבָשָׂר וְיַיִן וּמִגְדָּנוֹת כְּפִי יְכָלְתּוֹ (וְעַיֵּן לעיל ס' עב סע"ז ח).

בְּכָל יוֹם טוֹב, בַּקִּדּוּשׁ שֶׁבַּלַּיְלָה אוֹמְרִים לְאַחֲרָיו בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ עַל שִׂמְחַת הֶחָג, חוּץ מִלֵּיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח וְלֵיל שְׁמִינִי, שֶׁאֵין מְבָרְכִין שֶׁהֶחֱיָנוּ, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְהַנָּשִׁים, בִּשְׁעַת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת אֵין לָהֶן לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ בְּשׁוּם יוֹם טוֹב. וּקְצָתָן נוֹהֲגוֹת לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ (חוּץ מִלֵּיל ז' וְלֵיל ח' שֶׁל פֶּסַח) וְלָא מָחֵינָן לְהוּ (שְׁאֵילַת יְעֵבֶ"ץ) (סִימָן רס"ג ת"צ תרס"ח תרס"ט).

חַיָּב לְשַׂמֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו, כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ. הַקְּטַנִּים נוֹתֵן לָהֶם אֱגוֹזִים וּמִגְדָּנוֹת. וְהַנָּשִׁים, בִּבְגָדִים וְתַכְשִׁיטִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ. וְהָאֲנָשִׁים, בְּבָשָׂר וְיַיִן. וְנוֹהֲגִין לְהַרְבּוֹת בְּמִינֵי מַאֲכָלִים בְּיוֹם טוֹב יוֹתֵר מִבְּשַׁבָּת, כִּי בְּיוֹם טוֹב נֶאֱמַר בּוֹ שִׂמְחָה. וְלֹא בַּשַּׁבָּת. וְגַם בִּגְדֵי יוֹם טוֹב יִהְיוּ יְקָרִים יוֹתֵר מִשֶּׁל שַׁבָּת (תקכ"ט).

בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁל פֶּסַח, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בַּסְּעוּדָה אֵיזֶה דָּבָר, לְזֵכֶר סְעוּדַת אֶסְתֵּר שֶׁהָיְתָה בְּיוֹם זֶה, שֶׁבּוֹ בַּיּוֹם נִתְלָה הָמָן (ת"צ).

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל שָׁבוּעוֹת, נוֹהֲגִין לֶאֱכוֹל מַאֲכְלֵי חָלָב. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה טְעָמִים. וְרֶמֶז, מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשָׁבָעוֹתֵיכֶם, רָאשֵׁי תֵּבוֹת, מֵחָלָב. וְיֵשׁ לֶאֱכוֹל גַּם מַאֲכְלֵי דָּבַשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר, דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ (פִּרְי חָדָשׁ בְּשֵׁם כָּל בּוֹ). וְכֵיוָן שֶׁאוֹכְלִים מַאֲכְלֵי חָלָב וּצְרִיכִין גַּם כֵּן לֶאֱכוֹל בָּשָׂר, שֶׁהֲרֵי מִצְוָה לֶאֱכוֹל בָּשָׂר בְּכָל יוֹם טוֹב, צְרִיכִין לְזָהֵר שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִידֵי אִסּוּר. (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ז' י"א, י"ב, תצ"ד).

אַף עַל פִּי שֶׁהָאֲכִילָה וְהַשְׁתִיָּה בַּמּוֹעֲדוֹת הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה, לֹא יְהֵא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר, עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹהֶיךָ. וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר, עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, כְּבָר פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם

לִבְרָכָה, חֻצִ֫יו לַה' וְחֻצִ֫יו לָכֶם. לְפִיכָךְ צְרִיכִין לַעֲסֹק גַּם בַּתּוֹרָה.

וּכְשֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, חַיָּב לְהַאֲכִיל גַּם לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה עִם שְׁאָר הָעֲנִיִּים הָאֻמְלָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר, וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְגוֹ'. אֲבָל מִי שֶׁנּוֹעֵל דַּלְתֵי חֲצֵרוֹ, וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וְאֵינוֹ מַאֲכִיל וּמַשְׁקֶה לַעֲנִיִּים וּלְמָרֵי נֶפֶשׁ, אֵין זוֹ שִׂמְחַת מִצְוָה אֶלָּא שִׂמְחַת כְּרֵסוֹ, וְעַל אֵלּוּ נֶאֱמַר זִבְחֵיהֶם כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם, כָּל אוֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ כִּי לַחְמָם לְנַפְשָׁם. וְשִׂמְחָה כָּזֹאת, קָלוֹן הִיא לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר וְזָרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם.

כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְשָׂמֵחַ בָּרֶגֶל, לֹא יִמְשֹׁךְ בַּיַּיִן וּבְשִׂחוֹק וּבְקַלּוּת רֹאשׁ וְיֹאמַר כָּל מַה שֶּׁיּוֹסִיף בָּזֶה, יַרְבֶּה בְּמִצְוַת שִׂמְחָה, כִּי הַשִּׁכְרוּת וְהַשְּׂחוֹק וְקַלּוּת הָרֹאשׁ אֵינָהּ שִׂמְחָה, אֶלָּא הוֹלְלוּת וְסִכְלוּת. וְלֹא נִצְטַוִּינוּ עַל הַהוֹלְלוֹת וְהַסִּכְלוּת, אֶלָּא עַל הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדַת יוֹצֵר הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. הָא לָמַדְתָּ שֶׁהָעֲבוֹדָה הִיא בְּשִׂמְחָה, וְאֵי אֶפְשָׁר לַעֲבוֹד אֶת ה' לֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שִׁכְרוּת.

מִדַּת הַחֲסִידִים אֲשֶׁר ה' לְנֶגְדָּם תָּמִיד וּבְכָל דַּרְכֵּיהֶם יְדָעוּהוּ, בְּעֵת שִׂמְחָתָם אָז יוֹתֵר וְיוֹתֵר מְבָרְכִין וּמְשַׁבְּחִין לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר שִׂמַּח אוֹתָם, וְיֹאמַר הָאָדָם בְּלִבּוֹ בְּעֵת שִׂמְחָתוֹ וַהֲנָאָתוֹ, אִם כָּךְ הוּא שִׂמְחַת הָעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר הִיא הֶבֶל, כִּי אַחֲרֶיהָ תּוּגָה וְצַעַר, מַה תִּהְיֶה שִׂמְחַת הָעוֹלָם הַבָּא הַתְּמִידִית, שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ תּוּגָה. וְיִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּטֶּה לִבּוֹ לְעָבְדוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ בְּלֵב שָׁלֵם, וְשֶׁיִּשַׂמְּחֵנוּ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם, וְיִזַּכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא לְאוֹר בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים.

חַיָּב כָּל אָדָם לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, שֶׁלֹּא יְטַיְּלוּ בְּמָקוֹם שֶׁיָּבֹאוּ חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי קַלּוּת רֹאשׁ בְּהִתְעָרְבָם עִם קַלֵּי הַדַּעַת, רַק יִהְיוּ קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם (תקכ"ט).

בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לַחֹל אוֹ לְחֹל הַמּוֹעֵד אוֹמֵר בַּתְּפִלָּה, אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ, וּמַבְדִּיל עַל הַכּוֹס, אֲבָל לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים (תצ"א).

נוֹהֲגִין לְהַרְבּוֹת קְצָת בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּיוֹם שֶׁלְּאַחַר הֶחָג בְּכָל שָׁלֹשׁ רְגָלִים, וְהוּא אִסְרוּ חָג. וְנוֹהֲגִין שֶׁאֵין מִתְעַנִּין בּוֹ, אֲפִלּוּ חָתָן וְכַלָּה בְּיוֹם חֻפָּתָן, וְלֹא יָאֳרְצֵייט (יום זכרון להוריו), וּבְאִסְרוּ חַג שֶׁלְּאַחַר חַג הַשָּׁבוּעוֹת, גַּם מִצַּד הַדִּין אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ, לְפִי שֶׁבְּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, אִם חָל שַׁבּוּעוֹת בַּשַּׁבָּת, הָיָה יוֹם טְבוּחַ הַקָּרְבָּנוֹת בְּיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. אֲבָל שֶׁל פֶּסַח וְשֶׁל סֻכּוֹת, הָיוּ מַקְרִיבִין בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּחֹל הַמּוֹעֵד (תכ"ט תצ"ד).